

VÁCLAV KLAUS

*Zápisky
a postřehy
z cest*

VÁCLAV
KLAUS

---

*Zápisky
a postřehy z cest*

VÁCLAV KLAUS

---

*Zápisky
a postřehy
z cest*

OBSAH

PŘEDMLUVA ▶ 5

🌀 POSLEDNÍ CESTY PREZIDENTSKÉHO OBDOBÍ

Zápisky z vědecké konference v sicilské Erice ▶ 10

Summit EU – Asie v laoském Vientiane ▶ 18

🌀 ZÁPISKY Z ÉRY IVK

Asi jsme nepoučitelní aneb zážitek
z konference v Londýně ▶ 36

Poznátky z athénské semináře ▶ 38

Zápisky z říjnové cesty do Ameriky ▶ 41

Zápisky z cesty do Mexika (a ze zastavení v Bonnu) ▶ 51

Zápisky z konference v Moskvě
(tentokrát méně geografické) ▶ 61

Zamyšlení nad krátkou návštěvou Maďarska ▶ 66

Cesta do Hongkongu po deseti letech ▶ 69

Několik podzimních dní na Hillsdale College ▶ 85

O lidské nepoučitelnosti
(místo zápisků z cesty do Milána) ▶ 98

Po týdnu opět politické poznámky
(místo zápisků z cesty do Frankfurtu) ▶ 101

Zápisky z cesty na Marmara Forum v Istanbulu ▶ 104

Po čtyřech letech opět v Baku ▶ 115

Malá poznámka k jarní návštěvě Berlína ▶ 126

Poněkud pomíchané zápisky ze tří cest po Evropě ▶ 130

Dvě cesty do dvou velmi odlišných zemí – Rusko a USA ▶ 144

PŘEDMLUVA

Musím přiznat, že mne vlídné čtenářské přijetí mých předchozích dvou knížek *Zápisky z cest* (v roce 2010) a *Zápisky z nových cest* (v roce 2012) překvapilo. Zápisky původně vznikaly – bez jakékoli ambice na jejich knižní vydání – jako velmi utilitární informace z mých prezidentských cest. Bývali jsme frustrováni, že o těchto cestách novináři, ač byli s námi často na palubě prezidentského speciálu, nic vážného nenapsali nebo možná nic takového, co bych já považoval za podstatu a smysl cesty.

Zrodila se proto myšlenka každodenních, v průběhu dne utvářených zápisků, ještě tentýž den odesílaných domů do médií – kromě našich vlastních webů to býval internetový server Novinky.cz a deník Právo. Zápisků nikdy dodatečně neupravovaných, nevylepšovaných, zápisků ad hoc formulovaných. Nebylo v nich nikdy žádné ex post zamýšlení, vyčtení něčeho dodatečného z knih, literární dopracování. Podobným způsobem vznikaly i zápisky předkládané čtenářům dnes.

Jsou to dojmy a zážitky z posledních cest prezidentských (ze závěru roku 2012) i z cest následujících, postprezidentských, kterých není o nic méně. V roce 2015 dokonce více. Rozdíl oproti minulosti je ten, že dnes jde většinou o souvislý text z celé cesty, nikoli o každodenní zprávy, což mění jejich strukturu, ale ani teď nejsou nijak „dodělávané“, v neposlední řadě i proto, že minutu po návratu z jedné cesty začíná příprava cesty další.

Obsah je i není jiný. V jednom smyslu jiný není – píše je stejný člověk, své názory nezměnil a všímá si podobných věcí. Ubylo však přímých jednání se světovými státníky, přibývalo výlučně přednáškových cest a účastí na konferencích. V minulosti to tam bylo také, ale většinou to znamenalo přijít na konferenci na chvíli, přednést svůj příspěvek a zase jít na nějakou další akci. Teď je to daleko více skutečná účast na konferencích, tedy i poslouchání a účast v diskusích. V několika prezidentských či premiérských palácích jsem však byl i teď – u rakouského prezidenta v Hofburgu, u slovenského

prezidenta, u ruského premiéra v jeho „Bílém domě“, u tureckého prezidenta, v rezidenci makedonského prezidenta na Ohridu, u mexického ministra zahraničí atd.

Prezidentský často zůstává uvnitř navštívených zemí i způsob dopravy – policejní doprovod (v minulosti jsem se vždy vztekal, že jejich houkání či blikání zlobí místní lidi a že se mohou mračit ne na mne, ale na Českou republiku, což jsem nechtěl). Stejný je i pohyb nenápadných pánů v civilu kolem mne, když jdu nakupovat, což je typické zejména mimo sousední země, mimo střed Evropy. Jsou však města, kde by bez policejního doprovodu putování městem nebylo možné – Istanbul, Mexico City, Hongkong.

Stejná zůstává i unikátní možnost navštívit krásná místa a města, některá známá, některá nová. V těchto zápiscích byla nová, resp. po 46 letech navštívená Sicílie, nový (a překvapivě zajímavý) Laos, vždy zážitků plný prostor mezi Evropou a Asií – Baku, Istanbul, chce se mi tam přidat i Athény, tentokrát trochu méně protokolem sešněrované Mexiko, vždy různorodá Amerika.

V těchto zápiscích zdaleka nejsou zaznamenány cesty všechny. Jsou tam za uplynulé tři roky od předcházející knihy zápisky celkem z dvaceti zemí, ale jenom v prvním pololetí 2015 jsem byl na sedmnácti takových cestách. Říkám-li takových cestách, nemyslím tím lyžování v Rakousku. Buď to byly cesty příliš krátké, nebo místa moc známá, nebo cesty příliš uspěchané a neměl jsem čas při nich cokoli psát, nebo tam nebylo co psát.

Určitě se změnila struktura obsahu zápisků. Dříve dominovalo popisování politických jednání, obecné postřehy o zemi, stručné politické glosování, občas i zprávy o čistě turistickém „sightseeing“. Dnes jsou zápisky více společenskovědního charakteru, je to více o myšlenkách a současném světě, je to více „pan profesor na cestách“. Ta politika tam však zůstává.

Snad si zápisky i v této nové struktuře najdou své čtenáře, snad unesou i změnu nakladatelství. Snad má člověk k stáru ještě co říci. Chtěl bych

poděkovat všem, kteří k jejich vydání přispěli, např. neprofesionálním fotografům, když už se mnou nejezdí žádný „hradní“ fotograf. Některé fotografie jsou i z mého mobilu. Největší poděkování patří za trpělivé přepisování mého špatně čitelného rukopisu (staromódně stále používám tužku a papír) mé asistentce Karolíně Králové a za „nátlak“, abych v psaní zápisků pokračoval, redaktorce nakladatelství Grada Romaně Homonické. Za obsah si ale samozřejmě mohu jen já sám. ❧

[28. ČERVENCE 2015]

Poslední cesty prezidentského období

ZÁPISKY Z VĚDECKÉ KONFERENCE V SICILSKÉ ERICE

I. PO 46 LETECH NA SICÍLI

První dojem z Itálie, při mezipřistání v Římě, je hnědá barva. Zatímco v polovině srpna je pro naši zemi stále charakteristická zelená (eventuálně mírně nažloutlá) barva, zde už je to barva hnědá. Po přistání v Palermu je to všechno ještě úplně jinak – písek, holé skály. Už jsem na to poněkud zapomněl. Na Sicílii jsem byl jen jednou, před 46 lety, když jsem v roce 1966 půl roku studoval v Neapoli.

Ve starověké Erice.

Tehdy jsem jel z Neapole do Catánie autostopem, dnes jsem do Palerma přiletěl a z letiště mne odvezl konvoj pancéřovaných aut italské ochranky. To jsou změny! Tehdy jsem viděl východní pobřeží Sicílie – Catánii, Taorminu, Etnu, Syrakusy, tentokráte místa nejzápadnější – Erice, San Vito Lo Capo, Trapani.

Přijel jsem do Erice, abych se zúčastnil každoroční týdenní konference pořádané Světovou federací vědců na téma „úloha vědy a planetární hrozby“ za účasti více než 150 vědců z celého světa. Jedním z diskutovaných témat je i globální oteplování – a to byl hlavní důvod, proč jsem byl pozván i já. Dokonce jsem byl požádán, abych pronesl hlavní úvodní projev.

Bývalo tam 60 kostelů.

Erice je neuvěřitelně krásné starobylé sicilské městečko na vrcholu kopce ve výši 796 metrů nad mořem, do kterého se dá od moře vyjet klikatými silnicemi nebo lanovkou. Konference se koná v historických budovách bývalých klášterů, účastníci spí v „kobkách“ tehdejších mnichů, jen já mám speciální ložnici, ve které v roce 1993 spal papež Jan Pavel II. při své návštěvě této

konference. Vypadá jako malá kaple. Městečko je v sobotu o půlnoci plné návštěvníků, lanovka v tento víkendový den jezdí do 4 hodin ráno. Jsme na Sicílii, o půlnoci jsou zde na ulicích malé dětičky předškolního věku.

Úzké, klouzavé uličky města.

Nechápal jsem, proč jsem byl před konferencí varován, že je potřeba mít neklouzavé boty, až tady jsem to pochopil. Dlažba v úzkých uličkách je za dlouhá staletí úplně vyhlazená, chodit se tam dá jedině s obtížemi, nebo si druhý den ráno koupit jiné boty. Chce se mi říci, že je v Erice strašné horko, ale zprávy z Prahy říkají, že tam také, dokonce možná ještě větší.

Erice byla po tisíciletí místem, kam aristokraté z nedalekého Trapani utíkali před vedrem do kopců. Sem také utekli vědci, převážně fyzikové, aby zde před necelým půlstoletím vytvořili vědecké centrum, kde se od té doby koná spousta vědeckých konferencí. Duší celého projektu je dnes 83letý fyzik, profesor Zichichi. Když jsem byl v sobotu u něho doma ve známém

přímořském městečku San Vito Lo Capo na večeri, vzpomínal, co mu řekl Fermi, co John von Neumann, co Teller, co spousta dalších slavných jmen. Vůbec jsem netušil nic o vědě na Sicílii, určitě ne o matematické škole v Palermu známé od konce 19. století, která dala prof. Zichichimu dobré matematické základy.

S profesorem Zichichim.

V městečku San Vito je stará katedrála, protože v tomto místě skutečně žil svatý Vít (umučený v roce 303), kterému je zasvěcena pražská katedrála. O této spojitosti jsem nevěděl, ale oni zase nevěděli, že k nám do Prahy Karel IV. přivezl v roce 1355 hlavu tohoto světce.

Sedím na nedělním odpoledním semináři a poslouchám přednášku dánského fyzika o vztahu kosmických paprsků, tvorby aerosolů, s nimi spojeného vytváření mraků a následného ovlivňování klimatu a teploty. Sedíme v tmavé místnosti bez oken a všichni napjatě poslouchají. Není co jiného (a jinde!) dělat, je šílené horko. ☼

[19. SRPNA 2012]

II. VĚDCI A PLANETÁRNÍ HROZBY

Sicílie – jako jeden ze čtyř italských autonomních regionů – má 5 milionů obyvatel, tedy zhruba polovinu České republiky. HDP na hlavu zde dosahuje jen o něco více než polovinu úrovně střední a severní Itálie. Míra nezaměstnanosti se blíží k 20 %, zaměstnaná je jen jedna žena ze tří. Do věku 24 let nemá práci více než 50 % mladých lidí.

Pohled na Trapani.

Je to ale země krásná – svou přírodou, mořem, starobylými městy, stovky či tisíce let starou architekturou. Městečko Erice má v zimě několik stovek obyvatel, v létě několik tisíc. Během 12.–17. století v něm však bylo postaveno 60 kostelů a klášterů. V několika z nich sídlí nadace Ettoreho Majorany a Centrum pro kulturu vědy, které pořádají konferenci, na niž jsem byl pozván. Afrika je nedaleko. Údajně je možné z tohoto města vidět až do Tuniska, které je vzdáleno jen 86 kilometrů. Jsou tu hojně zastoupeny prvky

arabské architektury, hlavním pokrmem je kuskus s rybou, který si člověk také spíše spojuje se severní Afrikou.

Projev v šíleném vedru.

Na konferenci jsou hlavním tématem „planetární hrozby“ a jednou z nich je údajné globální oteplování. Ve svém projevu jsem se snažil argumentovat, že hrozbou není skutečné (ale ani v budoucnu předvídatelné) oteplování naší planety, ale ambice nezodpovědných jednotlivců, jako byl Al Gore, kteří chtějí s touto neexistující hrozbou za obrovskou cenu – v penězích, v životní úrovni celých světadílů, v omezování lidské svobody a demokracie – bojovat. Ne růst teploty, ale tito lidé jsou skutečnou planetární hrozbou. Nemyslím, že jsem o tom přesvědčil úplně všechny účastníky konference, ale nezanedbatelnou část z nich určitě ano. Tento můj projev je – v angličtině – k dispozici na <http://www.klaus.cz/clanky/3165> – The Manmade Contribution to Ongoing Global Warming Is Not a Planetary Emergency.

V hrozném vedru sedíme celý den v sále bez oken, ale také bez klimatizace (nebo snad s klimatizací téměř nefungující). Kvalita konference – a v rámci ní i debata o globálním oteplování – je velmi dobrá. Jsou tu vědci ze 40 zemí světa a já jediný ze světa politiky. Argumenty kritizující nesmyslný boj s globálním oteplováním jsou velmi přesvědčivé.

Moc mne potěšil profesor Rajaraman z Indie, který mluvil o iracionalitě souboje s jadernou energetikou po loňském zemětřesení a tsunami v Japonsku. Mluvil mně z duše – byla to katastrofa přírodní, nikoli jaderná. Žádné oběti kvůli radioaktivitě tam nejsou – a přesto svět, v čele s Německem, začal rušit jadernou energetiku.

Při debatě v sekci o globálním oteplování.

Včera jsem si stěžoval ve svých zápiscích na klouzavou dlažbu v uličkách Erice, kde několikrát za den přecházíme z jednoho místa na druhé. Je to opravdu problém, mám pocit, že jsem na ledě. Určitě to

vypadá jako absurdní stěžování si, ale pomalu se učíme chodit drobnými krůčky.

Hlavní náměstí v Erice.

Celý den nám přicházejí zprávy o teplotních rekordech v naší zemi. Je to zvláštní, ale vypadá to, že je ve středních Čechách tepleji než na Sicílii. Tady je ale také strašné horko. Ještě že bydlíme ve středověkém klášteře spojeném se jménem svatého Františka. Zdi jsou zde solidní, okenice zavřené, okna se otevrou až kolem půlnoci. Připravujeme se na návrat do Prahy. ☼

[20. SRPNA 2012]

SUMMIT EU – ASIE V LAOSKÉM VIENTIANE

I. CESTA

Letos jedu už počtvrté na Východ. Myslím tím do Orientu, nikoli do východní Evropy. V lednu jsem byl v Saúdské Arábii, v únoru v Turecku, v červenci v Malajsii a Indonésii a teď jsem v Laosu. Je to moje nejvýznamnější cestovní „expanze“ mimo Evropu, která naznačuje, kam nás to táhne, kam má smysl jezdit, kde probíhá rychlý ekonomický růst (např. v Laosu v posledních pěti letech – krize, nekrize – ročně o 8 %), kde se rodí ekonomické centrum 21. století. Teď si uvědomuji, že za dva týdny ještě pojedu na státní návštěvu do Izraele.

Plán cesty.

V hlavním městě Laosu Vientiane se koná již 9. summit EU – Asie, kterého se letos zúčastní 50 zemí, včetně např. Ruska a Austrálie. Ale o summitu budu psát až další den.

V Laosu mnozí z nás nebyli, já také ne. Je to podobně jako Česká republika země bez přístupu k moři, ale s jednou z největších řek světa – Mekongem, který spojuje celou jihovýchodní Asii. Země je svou rozlohou třikrát větší než ta naše, ale má jen něco přes 6 milionů obyvatel. Země je to historicky stará, první státní útvar, království (jmenovalo se moc hezky – „Království milionů slonů a bílého slunečníku“), tam vznikl již v roce 1353. Od konce 19. století byl dnešní Laos součástí Francouzské Indočíny, což definitivně skončilo až spolu s koncem vietnamské války. Laoská lidově demokratická republika – dodnes komunisticky orientovaná – vznikla v roce 1975.

Lodě plující po jednom z ramen Mekongu.

Přes část území Laosu vedla v době války známá zásobovací Ho Či Minova stezka, která byla mnoho let intenzivně bombardována. Americká letadla svrhla na toto laoské území více než dva miliony tun bomb. Lai-kovi mého typu to nic neříká, ale bylo to – jak říká můj podklad, připravený naším velvyslanectvím – více, než kolik bomb dopadlo ve druhé světové válce na Německo a Japonsko dohromady. To je nepředstavitelné množství.

Laos je jednou z nejchudších zemí světa, např. elektřina a telekomunikace jsou jen ve městech. Je to země velmi mladá – více než 40 % obyvatel je mladších než 14 let (!). Země je převážně buddhistická. Vládne zde Lidová revoluční strana, která má v ústavě uzákoněno nám, resp. starším generacím dobře známé „vedoucí postavení“. Po vzoru Tengovy Číny a Gorbačovovy perestrojky se však od konce 80. let snaží reformovat.

Laos je jednou z nejchudších zemí světa.

Klimatické podmínky jsou zde velmi blízké tomu, co mnoho našich turistů zná ze sousedního Thajska, jehož řeč je laoštině velmi podobná. Když jsme v dopoledních hodinách – po nočním mezipřistání v Dillí – doletěli do Vientiane, bylo tam 30 °C.

Cesta z letiště ukazuje malebné město, které je celé přízemní nebo jedno-poschoďové. Moderní doba se svou výbojnou a pyšnou architekturou se tu zatím neprosadila. Země modernizaci – samozřejmě i politickou – jistě potřebuje, ale ta stará pofrancouzštělá Indočína má své kouzlo.

Před buddhistickým chrámem Pha That Luang.

Odpoledne jedeme nejdříve na „nedělní“ oběd, který se pro naši delegaci podává na lodi plující po jednom z ramen Mekongu. Kuchyně thajského typu je skvělá. Pak se jedeme podívat na proslulý buddhistický chrám Pha